

Kazimierz Ignacy Sosnowski

Oddział Krakowski PTTK

Komisja Krajoznawstwa Historii i Tradycji

Kraków, 2003 r.

Kazimierz Ignacy SOSNOWSKI (1875-1954) urodził się w Niepołomicach.

Jego ojciec, Franciszek Nałęcz Sosnowski (1812 - 1902) - syn rotmistrza kawalerii z czasów Kościuszki - brał udział w powstaniu listopadowym. Był dwukrotnie żonaty. Z pierwszą żoną miał trzy córki i syna, Ludwika Napoleona - aktora, znanego pod pseudonimem Solski. Po raz drugi, już jako 50-letni mężczyzna, pojął za żonę Stanisławę Lubicz Wojciechowską, matkę Kazimierza Ignacego będącego jednym z pięciorga dzieci. Przeżył z nią 40 lat.

Kazimierz Sosnowski do szkół uczęszczał w Niepołomicach, Bochni i Krakowie, gdzie ukończył gimnazjum św.Jacka. Wówczas poznał i zaprzyjaźnił się z Władysławem Orkanem. Po maturze rozpoczął studia polonistyczne na Wydziale Filologicznym na UJ. W czasie studiów otrzymał stypendium fundacji dr Józefa Katarzyńskiego, co wiązało się z pracą w Akademii Umiejętności, gdzie pełnił funkcje zastępcy bibliotekarza. Znaczącą w tym czasie była pomoc i opieka starszego, przyrodniego brata, Ludwika. Po latach napisał: "Wglądał w nasze losy (Ludwik opiekował się nie tylko Kazimierzem), kierował wychowaniem, pomagał materialnie i moralnie, karmił, chwalił, zachęcał do pracy i strzeżenia honoru domu. I ja, bez pomocy tego dobrego brata, nie byłbym studiów ukończył."

Praca dyplomowa pt. "POEZJA KRAKOWSKA Z CZASÓW WOLNEGO MIASTA 1815-1846 - ze szczególnym uwzględnieniem Edmunda Wasilewskiego", wg prof. Stanisława Tarnowskiego, godna była dysertacji doktorskiej, to też już w 1901 r., nakładem Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, wydana została jako 20 tom z serii "Biblioteki Krakowskiej". Analizę twórczości Edmunda Wasilewskiego, autora popularnych krakowianów, K.Sosnowski rozpoczął od jednego z trzech wierszy poświęconych górą - konkretnie Babiej Górze, który zaczyna się od słów:

*"Tam, na wschód, w mgły tumanach Babia Góra stoi,
Błyszczący namiot śniegów jej ramiona stroi:
Przy niej góry uklękły, a ona nad niemi
Wyniosła - jak bohater nad synami ziemi."*

K. Sosnowski podkreślił plastykę, malowniczość, fantazję, trafność porównań. Stwierdził, że wiersz ten przyniósłby zaszczyt nawet wybitnemu poecie. W zakończeniu tej rozprawy m.in. napisał: "Ma Rzeczypospolita Krakowska swoich Krasickich, Niemcewiczów, Mickiewiczów, Berangerów, Byronów i wszelkich prawie odcieni poetów, ale takich małych, miniaturowych w stosunku do tych wielkich poetów, jaką ona sama była w stosunku do wielkich państw Europy (...). nie sięga krakowska poezja tych czasów ponad poziom twórczości trzeciorzędnej, jest dobrą (...), ale jaką jest, dobrze że jest, a w każdym razie nie zasługuje na pogrzebanie w zupełnym mroku niepamięci".

To omówienie spuścizny literackiej tamtego okresu pozostawiło trwałe ślad, wplata bowiem liczne fragmenty poezji do swych późniejszych przewodników i publikacji.

K. Sosnowski w roku 1901 podjął pracę nauczyciela w gimnazjum w Nowym Sączu. Tam zetknął się z górami, które do końca życia będą mu "towarzyszyc". W 1904 r. Zawarł związek małżeński z Marią Koncką i podejmuje pracę w III Gimnazjum w Krakowie. Dwa lata później ponownie przenosi się do Nowego Sącza, gdzie zatrudniony jest jako nauczyciel języka polskiego w I Gimnazjum im. Jana Długosza. Zauroczony pobliskimi górami często po nich wędruje, organizuje i prowadzi liczne wycieczki szkolne również w inne partie Beskidów m.in. na Babią Górę. Jest jednym z założycieli Nowosądeckiego Oddziału Towarzystwa Tatrzańskiego "Beskid", które powstało 24 maja 1906 r. Z inicjatywy Koła Nauczycieli Szkół Średnich. Zgromadzenie Towarzystwa Tatrzańskiego zatwierdziło Oddział 22 lutego 1908 r. K.Sosnowski pełnił w tym Oddziale funkcję sekretarza w latach 1906 - 1909, czynnie włączając się do różnych działań organizacyjnych i popularyzatorskich, w tym krajoznawstwa w szerokim tego słowa znaczeniu.

W roku 1908 znakuje pierwszy szlak turystyczny z Rytra przez Przehybę do Szczawnicy. Wędrując po górach wkrótce stał się ich znakomitym znawcą. Inicjuje i prowadzi szereg działań zmierzających do zagospodarowania turystycznego regionu. Dotyczy to w szczególności budowy schronisk oraz wytyczania i malowania szlaków turystycznych. To na jego wniosek już w 1908 r. Towarzystwo Tatrzańskie (TT) podjęło uchwałę wybudowania schroniska na Przehybie - niestety - zrealizowaną dopiero w 1938 r.

W 1914 r. Oddział TT "BESKID" w Nowym Sączu wydał "Przewodnik po Beskidzie Zachodnim - od Krynicy po Wisłę łącznie z Pieninami i terenami narciarskimi", którego autorem był K. Sosnowski. Był to pierwszy polski przewodnik krajoznawczo - turystyczny, popularyzujący rodzimą turystykę, przeciwstawiającą się ekspansji niemieckiej organizacji turystycznej "Beskiden - Verein", mającej swoją siedzibę w Bielsku.

W roku 1910 K. Sosnowski na stałe przenosi się do Krakowa. Zawodowo nadal pracuje tu jako nauczyciel aż do przejścia na emeryturę, to jest do roku 1939 - m.in. pracował w Szkole Ekonomiczno - Handlowej.

Po I wojnie, od 1918 r. nieprzerwanie zasiada we władzach Towarzystwa Tatrzańskiego - od 1919 r. już Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (PTT). Przez długi czas był przewodniczącym Międzyoddziałowej Komisji Zachodniobeskidzkiej d/s. Zagospodarowania Turystycznego. W 1919 r. otrzymał polecenie przeznakowania starego czerwonego szlaku Zpałowicza na Babiej Górze (od Markowych Szczawin po Diablak) oraz żółtego z Widel przez Czatożę na Markowe Szczawiny. W okresie plebiscytu na Śląsku w 1912 r. pisał wiele artykułów z tym wydarzeniem związanych, co świadczy o jego patriotyczno - społecznym zaangażowaniu.

W roku 1923 K. Sosnowski zaproponował uporządkowanie sieci szlaków górskich w Karpatach i utworzenie głównego szlaku beskidzkiego. Inicjatywa wkrótce została zrealizowana i powstał wówczas dalekobieżny czerwony szlak łączący Ustroń z Krynica.

W 1925 r. - również z inicjatywy K. Sosnowskiego - doprowadzono do otwarcia schroniska na Turbaczu (spalone 16/17 grudnia 1933 r.). Niestety - ten rok zapisał się w Jego życiu wielką tragedią - w okolicy Nowego Sącza, w katastrofie samochodowej ginie żona, córka Lidia i syn Jan. Zaczęły się także problemy ze wzrokiem.

W 1927 r. powtórnie zawarł związek małżeński z kierowniczką jednej ze szkół podstawowych w Krakowie. W latach 1926 i 1930 ukazują się kolejne wydania przewodnika po Beskidach, każdorazowo uzupełniane i poprawiane przez autora.

"W uznaniu zasług dla świata gór", na wniosek Zarządu Głównego PTT, na jubileuszowym zjeździe delegatów z okazji 60 rocznicy działalności Towarzystwa, w dniu 6 maja 1933 r. nadano K. Sosnowskiemu godność Członka Honorowego. Rok później władze państwowe nadały Mu Krzyż Kawalerski Polonia Restituta. W 1936 r. otrzymał Honorową Złotą Górską Odznakę PTT.

Do jego osiągnięć należy również wybudowanie nowych schronisk; w 1935 r. nastąpiło otwarcie schroniska na Krupowej Hali i Jaworzynie Krynickiej, a w 1938 r. na Przehybie. W księdze pamiątkowej schroniska na Jaworzynie Krynickiej, pod datą : 9 sierpień 1935 r. - wpisał się Jan Kiepusa.

Po 37 latach pracy pedagogicznej - w 1938 r. - przeszedł na emeryturę w wieku 63 lat. Nie przerwał działalności turystycznej. Zainteresowania krajoznawcze skierował wówczas ku atrakcyjnym, lecz mało spopularyzowanym terenom położonym wokół Krakowa i Wyżynie Krakowsko - Częstochowskiej.

W czasie II wojny przygotowywał rękopis nowego "Przewodnika po Ziemi krakowskiej tom I - najbliższe okolice Krakowa i Nizina Nadwiślańska" - wydany został w 1947 r., natomiast tom II - "Pogórze Karpackie" - w roku 1948. Podczas II wojny, gdy zmuszony został do ukrywania się przed okupantem hitlerowskim, schronienie znalazł w górnych przysiółkach grupy Jałowca.

W roku 1948 PTT obchodziło 75 - lecie. Przy tej okazji K. Sosnowski odznaczony został Krzyżem Oficerskim Odrodzenia Polski. Wznowiono wówczas jego przewodnik po Beskidach - było to już czwarte wydanie.

W trudnych, powojennych latach, inicjuje, tworzy i opisuje SZLAK ORLICH GNIAZD. On jest autorem nazwy i przebiegu tego szlaku, o czym się już zapomina. W 1951 r. ukazało się opracowanie "Jura krakowska", w porównaniu z poprzednimi już znacznie skromniejsze. Jego przewodniki to jedne z pierwszych opracowań krajoznawczych, co pozwala na wpisanie Go do pionierów tego rodzaju pisarstwa.

Przez całe życie K. Sosnowski prowadził również ożywioną działalność publicystyczną. Jego artykuły ukazywały się w "WIERCHACH", "ORLIM LOCIE", "KURIERZE LITERACKO - NAUKOWYM", a także w prasie codziennej. Wiele podróżował zwiedzając różne zakątki Polski i Europy. Zmarł w Krakowie w 1954 r.

W Jego ostatniej drodze na Salwatorski Cmentarz towarzyszyły mu dźwięki kapeli góralskiej. Ówczesny v-prezes ZG PTTK, Adam Alberti, mówił o K. Sosnowskim, jako przykładzie wielkiego Polaka i patrioty, o człowieku niespożytych sił. Jego pionierska działalność w upowszechnianiu turystyki krajoznawczej, przybliżaniu gór, Wyżyny Krakowsko - Częstochowskiej, a także okolic Krakowa, Jego umiłowanie poezji, historii i piękna swojego kraju, wytrwała i pełna poświęcenia, jako nauczyciela praca zawodowa, także publicystyczna i społeczna - dla wielu, szczególnie działaczy społecznych Towarzystwa, jest przykładem godnym, choć nie łatwym, do naśladowania.

Tuż przed śmiercią zdołał ukończyć przewodnik po Jurze Krakowskiej - ostatnie dzieło pracowitego życia. I być może dlatego, wśród wielu wieńców złożonych Mu na grobie w dniu pogrzebu wyróżniał się ten od ludności Ojcowa, spleciony z dziewięciosiłow, traw polnych, jedliny i szyszek.

Na nagrobku cmentarnym wyryto słowa Jana Wiktora : "UMIŁOWANIE CZŁOWIEKA I PIĘKNA POLSKIEJ ZIEMI BYŁO TREŚCIĄ I NAKAZEM CAŁEGO JEGO SZLACHETNEGO ŻYCIA." To także przesłanie dla kolejnych pokoleń, nie tylko działaczy Towarzystwa.

NIECH ZIEMIA BĘDZIE CI LEKKA - A ŚPIEW PTAKÓW I SZUM DRZEW WYWOŁYWANY WIATREM SPŁYWAJĄCYM HEN Z BESKIDÓW I TATR TOWARZYSZY CI W TYM WIECZNYM SPOCZYNKU.

W 1955 r. - pośmiertnie - odznaczony został jedną z pierwszych honorowych odznak Polskiego Towarzystwa Turystyczno - Krajoznawczego. Jego imię nosi schronisko na Krupowej Hali (oddane do eksploatacji w 1955 r.) oraz DOM TURYSTY PTTK w Krakowie, gdzie utworzono ośrodek muzealny "GABINET KAZIMIERZA SOSNOWSKIEGO", którego podstawą stały się pamiątki po zmarłym, przekazane przez żonę Kazimierza Sosnowskiego w roku 1966 Komisji Górskiej PTTK. Obecnie jest w administracji Centralnego Ośrodka Turystyki Górskiej ZG PTTK (Kraków, ul. Jagiellońska 6/6a).

Przygotował: Zbigniew Twaróg

Na podstawie opracowania: Maria Woźnicka "Kazimierz Ignacy Sosnowski" wrzesień 1995 r.